

Anaokullarında bulunan çocuk oyun alanlarının tasarım ilkeleri açısından incelenmesi: Aydın kenti örneği

Investigation of children's playgrounds in kindergartens in terms of design principles: the case of Aydın city

Özgür KAMER AKSOY¹, Burçin ÇİLENGER¹, Sude EKİNCİEL¹

¹Adnan Menderes Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Aydın, Türkiye

Eser Bilgisi / Article Info

Araştırma makalesi / Research article

DOI: 10.17474/artvinofd.1098025

Sorumlu yazar / Corresponding author

Özgür KAMER AKSOY

e-mail: ozgur.aksoy@adu.edu.tr

Geliş tarihi / Received

04.04.2022

Düzeltilme tarihi / Received in revised form

06.05.2022

Kabul Tarihi / Accepted

08.05.2022

Elektronik erişim / Online available

15.04.2022

Anahtar kelimeler:

Aydın

Açık alan

Bitki türleri

Donatı elemanları

Peyzaj tasarımı

Keywords:

Aydın

Open space

Plant species

Urban furniture

Landscape design

Özet

Bu çalışmada Aydın ili Efeler merkez ilçesinde yer alan devlet anaokullarına ait dış mekân kullanım şekilleri, kişi başına düşen açık alan miktarları, donatı elemanları ve bitki türleri yerinde gözlem çalışmaları ile incelenmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında, anaokulu bahçelerinin çocuk gelişimine katkısını tespit etmek amacıyla bu alanlarda bulunan oyun alanları tasarım ilkeleri kapsamında değerlendirilerek öneriler sunulmuştur. Çalışmanın ana materyalini Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinden elde edilen bilgilerle (okul bahçelerine ait parsellerin açık alan miktarları), İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ise 9 devlet anaokuluna ait öğrenci ve öğretmen sayıları oluşturmaktadır. Belirlenen okul bahçelerinde yapılan yerinde gözlem çalışmaları sırasında çekilen fotoğraflardan faydalanılarak, okul bahçelerinde bulunan mevcut bitkiler, açık alanlardaki oyun ve donatı elemanları tespit edilmiş; dış mekân kullanımına yönelik puanlama tabloları kullanılmıştır. Çalışma sonucunda temsil derecelerine göre iyi dereceli olarak kabul edilen okullar İstiklal Anaokulu ve Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu; orta dereceli olarak kabul edilen anaokulları ise Dalama Anaokulu, Efe Emir Ayşe Çetin Anaokulu, Mimar Sinan Anaokulu, Organize Sanayi Bölgesi Anaokulu, Şehit Polis Demet Sezen ve Zübeyde Hanım Anaokulu'dur. Yunus Emre Anaokulu'nun ise zayıf dereceli olduğu tespit edilmiştir.

Abstract

In this study, the outdoor usage patterns, the amount of open space per capita, the equipment elements and plant species of the public kindergartens located in the central district of Aydın province were determined. In the light of the information obtained, in order to determine the contribution of kindergarten gardens to child development, the playgrounds in these areas were evaluated within the scope of design principles and suggestions were presented. The main material of the study consists of the information obtained from the website of the 'Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü' (open area amounts of the parcels belonging to the school gardens), and the number of students and teachers belonging to 9 state kindergartens from the 'İl Milli Eğitim Müdürlüğü'. In the realization of the study, the existing plants in the school gardens, the playground and equipment elements in the open areas and the observation forms for outdoor use were used through the photographs taken during the examinations and observations made in the selected schools. As a result of the study, the schools that were accepted as good grades according to their representation degrees consisted of İstiklal Anaokulu and Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu, while the kindergartens accepted as middle-grade Dalama Anaokulu, Efe Emir Ayşe Çetin Anaokulu, Mimar Sinan Anaokulu, Organize Sanayi Bölgesi Anaokulu, Şehit Polis Demet Sezen Anaokulu and Zübeyde Hanım Anaokulu. It has been determined that Yunus Emre Anaokulu has a weak grade among all others.

GİRİŞ

Ülkelerin gelişmesinde eğitim büyük bir öneme sahiptir. Bireylerin eğitimi ilk olarak aile içerisinde başlayıp daha sonra ise oyun, arkadaş ilişkisi ve sosyal çevrelerin etkisi ile gelişmeye devam etmektedir. Okul öncesi eğitimi dünyanın her yerinde eğitim sisteminin ilk basamağını ve en önemli dönemlerinden birini oluşturmaktadır (Çelik, 2012). Okul öncesi eğitim kurumları içerisinde yer alan anaokulları henüz ilköğretim çağına gelmemiş olan 3-6

yaş grubundaki çocukların eğitimini kapsamaktadır. Kadim'e (2012) göre okul öncesi eğitim kurumları çocukların zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gelişimlerini sistematik bir şekilde sağlayan, yaş ve yetenek özellikleri ile birlikte becerilerinin gelişmesine yardım eden, onlara olumlu alışkanlıklar ve davranışlar kazandırmayı hedefleyen, ilkokula hazırlayan planlı ve programlı bir eğitim alanıdır (Dilekmen ve Bozan Türün, 2018). Okul öncesi dönemdeki eğitim sürecinde

çocukların gelişimlerini etkileyen en önemli etkenlerden biri de oyundur. Oyun; çocukların isteyerek içinde bulunduğu, belli bir konusu, amacı, kuralı olan ya da olmayan, ancak çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal veya fiziksel tüm gelişimlerini destekleyen ve gerçek hayatın bir parçası olarak görülen bir süreçtir. Bundan dolayı çocukların oyun ile aralarında oldukça önemli ve özel bir bağ olduğu söylenebilir (Tekkaya, 2001; Yörükoğlu, 2002; Akkühlah ve Güngör, 2009; Duman ve Koçak, 2012).

Çocuk gelişiminde hareket ve oyunun oldukça önemli olduğu bilinmektedir. Özellikle kentleşmenin artması ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte çocukların evlerde kısıtlanan hareket olanakları geçmişe oranla önem kazanmıştır. Bu durum günümüzde anaokullarında bulunan dış mekânların çocukların zihinsel ve bedensel gelişimi açısından oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Arabacı ve Çıtak, 2017). Çocukların doğayla iç içe olacak şekilde sosyal gelişimlerini sağlamak için oyun alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Uslu ve Shakouri'ye (2012) göre oyun alanının tasarımı; alanın büyüklüğüne, iklim koşullarına ve tasarımcının isteğine göre değişkenlik gösterebilir. Bu alanlar; engelli çocukların eşit şartlarda oyun oynayabilecekleri, güvenli, yaratıcı, eğlenceli ve doğal elemanları içermelidir. Bundan ötürü belirli eğitim, yol genişliği, bank boyutları gibi standart ölçülerin dışında tek tip bir oyun alanı tasarımından söz etmek imkânsızdır (Sinan ve Yerli, 2019). Çocuklar iyi planlanmış okullarda ilgi ve yeteneklerine göre çeşitli etkinliklere yönelebilir. Sınıf içi ya da sınıf dışında verim alınabilmesi için mevcut alanlar istenilen şekilde düzenlenmeli ve bilinçli olarak tasarlanmalıdır.

Okul bahçelerinin ve içerisinde bulunan çocuk oyun alanlarının kalitesinde planlama ve tasarım kriterlerinin etkisi çok önemlidir (Arabacı ve Çıtak, 2017). Ayan ve Ulaş'a (2015) göre ülkemizde oyun alanlarının tasarım ve uygulama aşamalarında birçok eksikliğin olduğu, yapılan literatür çalışmalarında belirtilmiştir. Bu durum sonucunda çocukların standartlara uygun olmayan oyun alanlarında oynamak zorunda kaldıkları görülmektedir (Turgut ve Yılmaz, 2010). Oysaki herhangi bir oyun alanının mevcut durumunun iyi veya kötü olması planlama ve tasarım ilkeleri ile doğrudan ilişkilidir. Bundan dolayı çocuk oyun alanlarında planlama ve

tasarım süreçlerine ilişkin kalite kriterlerinin belirlenerek hazırlanması son derece önemlidir. (Yücel 2005; Arslan Muhacir ve Yavuz Özalp, 2016). Çocuk oyun alanı ve çevresinin analiz edilmesinde materyallerin tasarımının ve doğal elemanların niteliğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan tasarım ve planlama kriterleri konusundaki çalışmalar incelendiğinde farklı özelliklere bağlı olarak yeterlilik kriterleri geliştirildiği görülmektedir. Söz konusu yeterlilik kriterlerine örnek olarak yaş grubu, konum, büyüklük, erişebilirlik ve engelli erişimi, güvenlik, kuşatma elemanları, sert zemin ve yeşil alan oranı verilebilir. Tasarım ilkeleri kapsamında ise zemin malzemesi, donatı elemanları, bitkisel materyal ve oyun elemanlarının çeşidi gibi kriterler ele alınmaktadır (Arslan Muhacir ve Yavuz Özalp, 2016).

Çocukların sağlıklı gelişiminde fiziksel çevre koşulları oldukça önemlidir. Bu nedenle okulların açık alanlarının çok iyi planlanması, bitkisel ve yapısal peyzaj materyallerinin doğru seçilmesi gerekmektedir. Günümüzde çocuk oyunları dış mekândan iç mekâna doğru yönelmiş ve çocuklara açık alanda oyun oynama imkânı sunan ve yeterli donanıma sahip alanların önemini artırmıştır. Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, Aydın ili Efeler merkez ilçesinde yer alan devlet anaokullarının açık alan niteliğinin belirlenmesine yönelik bir mevcut durum saptamasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda oyun alanlarının güvenlik, bitki kullanımı, fonksiyon, konfor, malzeme, donatı elemanları ve zemin döşemesi açısından uygunluğu gibi ilkelere cevap aranmıştır. Çalışmada, anaokullarına ait açık alanların kullanım şekilleri, kişi başına düşen alan miktarları, açık alanlarda kullanılan donatı elemanları ve bitki türleri belirlenerek, seçilen anaokullarında bulunan açık alanların çocuklara oyun alanı olarak hizmet verip onların gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte olup olmadığı değerlendirilmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, Ege Bölgesinde bulunan Aydın ilinin Efeler merkez ilçesinde yürütülmüştür (Şekil 1). Aydın, kuzeyde İzmir, kuzeydoğuda Manisa, doğuda Denizli, güneyde Muğla illeri ile çevrili olup batısında ise Ege Denizi bulunmaktadır. İl, Efeler merkez ilçe ile birlikte 17 ilçeden oluşmaktadır. 2019 itibarıyla 1.110.972 kişilik nüfusuyla

Ege Bölgesi'nin üçüncü büyük ilidir. Araştırmanın ana materyalini Aydın ilinin Efeler merkez ilçesinde yer alan 9 devlet anaokulu oluşturmaktadır. Çalışma kapsamındaki anaokullarından iki tanesi Efeler Mahallesi'nde yer almaktadır. Bu okullar; Şehit Polis Demet Sezen ve Zübeyde Hanım Anaokulu'dur. Diğer okullar ise her biri farklı olmak üzere Adnan Menderes, Dalama, Fatih, Meşrutiyet, Mimar Sinan, Umurlu ve Osman Yozgatlı mahallerinde yer almaktadır.

Şekil 1. Efeler ilçesi konum haritası

İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden sağlanmış olan anaokulları listesinde yer alan 9 devlet anaokulu seçilerek konumları numaralandırılmıştır (Şekil 2). Bunlar sırasıyla: 1: Dalama Anaokulu, 2: Efe Emir Ayşe Çetin Anaokulu, 3: İstiklal Anaokulu, 4: Mimar Sinan Anaokulu, 5: Organize Sanayi Bölgesi Anaokulu, 6: Şehit Polis Demet Sezen Anaokulu, 7: Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu, 8: Yunus Emre Anaokulu, 9: Zübeyde Hanım Anaokulu'dur.

Şekil 2. Araştırma yapılan anaokullarının Aydın ili Efeler merkez ilçesindeki konumları

Araştırmada ilk olarak konu ile ilgili bilimsel kaynaklar (tezler, makaleler, internet siteleri vb.) derlenmiştir. Bu sayede literatürde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarının açık alan kullanımına ilişkin değerlendirmeler incelenmiştir. Okul bahçelerinin değerlendirilmesinde ise Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinden elde edilen bilgilerle, okul bahçelerine ait parsellerin açık alan miktarları hesaplanmıştır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ise 9 devlet anaokuluna ait öğrenci ve öğretmen sayılarına ulaşılmıştır. Okullarda yapılan inceleme ve gözlemler sırasında fotoğraflar çekilmiş, okul bahçelerinde bulunan mevcut bitkiler, açık alanlardaki oyun ve donatı elemanları tespit edilmiştir. Çalışmanın diğer ana materyalini, anaokullarında dış mekân kullanımını tespit etmek amacıyla kullanılan mevcut durum puanlama tablosu oluşturmaktadır. Bu puanlama tablosuyla ulaşılabilecek sonuçlara, tasarım ilkelerinin entegre edilmesiyle değerlendirme yapılması amaçlanmıştır. Çalışmanın devamında anaokulu bahçelerinin temsili derecelendirme seviyelerini ortaya koyacak temsili tablo belirlenmiştir. Ölçütlerin ve sayısal değerlerin belirlenmesinde Sinan ve Yerli (2019) tarafından yapılan çalışmalardan yararlanılmıştır. Mevcut durum puanlama tablosunda yer alan ve alanda bulunan kriterler için ilgili anaokulu 1 puan, eğer kriter inceleme alanında yok ise 0 puan ile derecelendirilmektedir. Kriterlerin toplamının alabileceği en yüksek puan saptanarak (bir anaokulu bahçesinin alabileceği en yüksek değer = $2(4 \times 1) + (8 \times 1) + (7 \times 1) + (5 \times 1) = 28$) hesaplanarak, bu puanlar yüzdelik değerlere dönüştürülmüştür. Sıralamada iyi, orta ve zayıf olarak üç temsili derecelendirme düzeyi belirlenmiştir. Alınabilecek en yüksek puanın (28) %60'ından (17'den) fazla olan anasınıfı bahçeleri "iyi" derecede, %30-%60 arasında olanlar (8-17) "orta", %30'undan düşük (8'den küçük) olan anaokulu bahçeleri "zayıf" olarak kabul edilmiştir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Dış mekan kullanımına göre anaokulu temsili derecelendirme tablosu

Temsil Derecesi	Zayıf	Orta	İyi
Toplam Puan	0-7	8-17	18-28

BULGULAR

Araştırmada incelenen anaokullarına ait niteliklerin temsil derecelerini bulmak amacıyla uygulanan mevcut durum puanlama tablosundan elde edilen bulgular Çizelge 2, dış mekân kullanımına göre anaokulu bahçelerinin temsil

derecelerine ilişkin bulgular ise Çizelge 3'te verilmiştir. Çalışma alanında seçilen her bir anaokulunun mevcut durum tablosu işlenerek yorumlanmıştır. Elde edilen mevcut durum tablolarına örnek olarak Dalama Anaokulu bahçesi mevcut durum puan tablosu Şekil 3'te sunulmuştur.

Çizelge 2. Dış mekân kullanımına göre anaokulu bahçelerinin mevcut durum puan tablosu

Ana Kriter	Alt Kriter	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9
Çocuk oyun alanı (5 puan)	Tırmanma grubu materyalleri	0	1	1	1	0	0	1	0	0
	Oyun ekipmanları	0	1	1	1	1	1	1	1	0
	Denge grubu oyun materyalleri	0	0	1	0	1	0	1	0	0
	El-göz koordinasyonunu geliştirecek oyuncak veya kullanımlar	0	0	1	0	0	1	1	0	0
	Küçük kas becerilerini geliştirecek materyalleri	0	0	1	0	1	0	1	0	0
Açık-Yeşil alan (8 puan)	Çocuk başına 1,5 m ² alan kullanımı veya toplamda 250 m ² alan	1	1	1	1	1	1	1	0	0
	Çok yıllık bitki kullanımı	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Tek yıllık bitki kullanımı	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Dikenli bitki kullanımından kaçınma	0	1	0	0	1	0	0	0	0
	Meyvesi veya yaprağı zehirli bitki kullanımından kaçınma	1	1	1	0	1	0	1	0	1
	Çocukların koklayabileceği ya da yiyebileceği türden bitki kullanımı	1	0	1	1	0	1	1	1	1
	Hobi-hayat bahçesi	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Ortak kullanıma uygun çok amaçlı alan	1	1	1	1	0	1	1	1	0
Farklı öğrenme alanları (4 puan)	Kum havuzu	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Kümes	0	0	0	1	0	0	1	0	0
	Satranç, puzzle gibi mental gelişim köşesi	0	0	1	1	0	0	1	0	0
	Sera	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Güvenlik (4 puan)	Düşme ihtimali olan oyuncakların altında yumuşak zemin	0	1	1	1	1	0	1	1	0
	Bahçeye güvenli giriş çıkış kapısı	1	1	1	1	0	1	1	0	1
	Güvenlik alarm sistemi	0	1	1	1	0	1	1	0	1
	Oyun alanında zemini düz, sabit, dayanıklı ve ıslak-kuru halde kaymayan malzeme	0	1	1	1	0	1	1	0	0
Donatı elemanları (7 puan)	Aydınlatma elemanları	0	1	1	1	0	1	1	0	0
	Bank	1	1	1	1	0	1	1	0	0
	Su ögesi	0	0	0	0	0	0	1	0	0
	Çöp kutusu	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Heykel ve plastik objeleri	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Bilgi iletişim levhaları	0	1	1	1	0	0	1	0	0
	Gölge elemanları	0	1	0	0	1	0	1	0	1
TOPLAM		9	17	20	17	11	13	23	7	10

Çizelge 3. Dış mekân kullanımına göre anaokulu bahçelerinin temsil dereceleri

Okul Bahçesi	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8	A9
Temsil Derecesi	Orta	Orta	İyi	Orta	Orta	Orta	İyi	Zayıf	Orta
Toplam Puan	9	17	20	17	11	13	23	7	10

Dalama Anaokulu bahçelerinin dış mekân kullanım kriterleri tablosuna göre 9 puan alarak; derecelendirme

tablosuna göre, temsil derecesi "orta" olarak belirlenmiştir. Değerlendirilen okul sınırları içerisinde ilk

ve ortaokulun da bulunduğu fakat anaokulu ve bahçesi tel örgüler yardımı ile ilk ve ortaöğretim statüsündeki çocuklarının kullanmasını engellemek amacıyla sınırlandırılmıştır. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen kriterlerden hiç puan alamamıştır. Alanda mevcut çocuk oyun alanının olmaması çocuk gelişimi açısından büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Adı	Dalama Anaokulu	Bahçe alanı	383 m ²	Bahçe GörSELLERİ
Konumu	Dalama Mah.	Öğrenci sayısı	130	
Öğretim şekli	Tekli (normal)	Öğretmen sayısı	8	
Okul Bahçesinde Mevcut Bitkisel Materyaller		Okul Bahçesinde Mevcut Yapısal Materyaller ve Donatılar		
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Pinus pinea</i> - <i>Platycladus orientalis</i> - <i>Cupressus sempervirens</i> - <i>Prunus avium</i> L. - <i>Morus alba</i> - <i>Olea europaea</i> - <i>Fraxinus excelsior</i> - <i>Chamaerops humilis</i> - <i>Pittosporum tobira</i> 'Nana' - <i>Rosa</i> spp. - <i>Viburnum tinus</i> 		<ul style="list-style-type: none"> - Metal bank - Çöp kutusu - Çeşme - Futbol sahası - Basketbol sahası - Voleybol sahası - Atatürk büstü - Sınırlayıcı materyal (tel örgü) 		
				

Şekil 3. Dalama anaokulu bahçesi mevcut durum tablosu

Çok yıllık bitki olarak alanda *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Platycladus orientalis* (doğu mazısı), *Cupressus sempervirens* (akdeniz servisi), *Prunus avium* L. (kiraz), *Morus alba* (beyaz dut), *Olea europaea* (zeytin), *Fraxinus excelsior* (adi dişbudak), *Chamaerops humilis* (bodur palmye), *Pittosporum tobira* 'Nana' (bodur yıldız çalısı), *Viburnum tinus* (yaprak dökmeyen kartopu), *Rosa* spp. (gül) gibi kokulu ve meyveli bitkiler kullanılmıştır. Meyvesi ve yaprağı zehirli bitki kullanımından kaçınıldığı fakat dikenli bitki kullanıldığı görülmüştür. Anaokulu bahçesi 383 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1,5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından

değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısının mevcut olduğu fakat alarm sisteminin bulunmadığı tespit edilmiştir. Bahçede çocukların oyun oynayabileceği herhangi bir alan ya da materyal bulunmaması nedeniyle yumuşak zemin kullanılmamıştır. Bahçe genel olarak kilit parke, beton zemin ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise ilk ve ortaokul bahçesinde bulunan fakat anaokuluna dâhil olmayan Atatürk büstü, bank, çeşme, çöp kutusu, futbol, basketbol ve voleybol alanlarının bulunduğu gözlenmiştir. Bahçede aydınlatma elemanı ve bilgi iletişim levhaları gibi donatı elemanlarının ise kullanılmadığı görülmüştür.

Dış mekân kullanımına göre anaokul bahçelerinin mevcut durum puan tablosunda A2 ile kodlandırılan Efe Emir Ayşe Anaokulu bahçesi dış mekân kullanım kriterleri tablosuna göre 17 puan alarak; derecelendirme tablosuna göre, temsil derecesi "orta" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden 2 puan almıştır. Bunlar; oyun ekipmanları ve tırmanma grubu materyallerinden alınan puanlardır. Çok yıllık bitki olarak alanda *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Cupressus macrocarpa* 'Goldcrest' (limoni servi), *Cupressus sempervirens* (akdeniz servisi) kullanılmıştır. Bu bitkiler okul bahçesine formları ile estetik bir görünüm kazandırmaktadır. Çocukların güvenliği ve sağlığı açısından dikenli bitki kullanımından, meyvesi veya yaprağı zehirli bitki olan türlerin kullanımından kaçınılmış olması doğru bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Okul bahçesi toplamda 923.45 m²'lik bir alana sahiptir. Çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısı ve alarm sistemi mevcuttur. Oyun ekipmanları, çocukların yaş gruplarına (3-6 yaş) ve rahatça erişim sağlayabilecekleri standartlara uygundur. Alanda oyun oynarken çocukların düşme ihtimallerine karşı yumuşak zemin olarak nitelendirilen çim kullanılmıştır. Sert zemin ise bahçe içerisinde bulunan sirkülasyonda kullanılmıştır. Çocukların oyun alanında rahatça hareket edebilmeleri açısından zemine sabit, dayanıklı ve kaymayan bir yüzey tercih edilmiştir. Oyun alanını sınırlandırmak amacıyla beton duvar ve *Cupressus macrocarpa* 'Goldcrest' (limoni servi) kullanılmıştır. Donatı elemanları

değerlendirildiğinde ise gölgeleme elemanı olarak ahşap kameriye, çöp kutusu, bilgi iletişim levhaları, Atatürk büstü ve ahşap banklar bulunmaktadır. Alanda bulunan donatı elemanlarından banklar, bilgi iletişim levhaları ve gölgeleme elemanlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Çocukların farklı öğrenme (kümes, sera vb.) alanlarında, hayvanları ve bitkileri tanımaları açısından önemli ve eğitici alanlar bulunmamaktadır. Alanda eğitici alanların eksik olması çocuk gelişimi ve eğitimi açısından büyük bir eksikliklerdir.

İstiklal Anaokulu (A3) anaokulu bahçelerinin dış mekân kullanım kriterleri tablosuna göre 20 puan alarak temsil derecesi "iyi" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden 5 puan almıştır. Bunlar; oyun ekipmanları, tırmanma grubu materyalleri, sert zemine çizilmiş geometrik şekil ve seksek vb. materyalsiz oyunlar gibi el-göz koordinasyonunu geliştirecek kullanımlar, küçük kas becerilerini geliştirmek amacıyla okul binasının kenarında bulunan renkli lastikler ve denge grubu materyalleri içermesinden dolayı alınan puanlardır. Çok yıllık bitki olarak alanda *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Cupressus sempervirens* (akdeniz servisi), *Olea europaea* (zeytin), *Ligustrum japonicum* (japon kurtbağrı), *Hibiscus syriacus* (ağaçhatmi), *Ficus carica* (incir) ve *Morus alba* (dut) gibi bitkiler kullanılmış, duvarlarında ve korkuluklarında ise *Hedera helix* spp. (duvar sarmaşığı) tercih edilmiştir. Alanda kullanımı tercih edilen bitkilerin görsel anlamda yeşil bir doku oluşturulduğu görülmektedir. *Citrus aurantium* (turunç) bitkisi ilkbaharda açan çiçekleri ve kokusu bakımından tercih edilse de olgunlaşan meyvelerinin düşme tehlikesi olduğu için okul bahçelerinde kullanımından kaçınılmalıdır. *Rosa* spp. (gül) ve *Punica granatum* (nar) bitkileri dikenli olduğundan dolayı tercih edilmemelidir. Anaokulu bahçesi 857.22 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısı, alarm sistemi ve güvenlik görevlisi bulunmaktadır. Bahçede çocuk oyun alanı olarak ayrılan alanda zemin döşemesi olarak kauçuk diğer alanlarda ise beton zemin kullanılmıştır. Bahçe genel olarak kilit parke, beton zemin ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise Atatürk

büstü, bank, çöp kutusu, piknik masası, mini baraka, bilgi iletişim levhası, aydınlatma elemanı ve oyun ekipmanları olduğu, su ögesi ve gölgeleme elemanı gibi donatı elemanlarının ise kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Mimar Sinan Anaokulu (A4), anaokulu bahçelerinin dış mekân kullanım kriterleri tablosuna göre 17 puan alarak temsil derecesi; derecelendirme tablosuna göre, "orta" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden 2 puan almıştır. Bunlar; tırmanma grubu materyalleri ve oyun ekipmanlarından alınan puanlardır. Çok yıllık bitki olarak alanda *Platyclus orientalis* (doğu mazısı), *Morus alba* (dut), *Olea europaea* (zeytin) ve *Pinus pinea* (fıstık çamı) kullanıldığı, çocukların koklayabileceği ya da yiyebileceği türden *Prunus cerasifera* (erik) ve *Prunus persica* (şeftali), dikenli bitki olarak ise *Rosa* spp. (gül) kullanılmıştır. Okul bahçesinde kullanılan *Aesculus hippocastanum* (at kestanesi) bitkisi, meyvesi zehirli olduğundan dolayı okul bahçelerinde kullanımından kaçınılmalıdır. *Citrus aurantium* (turunç) ise ilkbaharda açan çiçekleri ve kokusu bakımından görsel bir etki bıraksa da olgunlaşan meyveleri sonrasında düşme tehlikesine karşın okul bahçesi için kullanımından kaçınılmalıdır. Anaokulu bahçesi 707.47 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye açılan iki adet güvenli giriş çıkış kapısı ve alarm sistemi bulunmaktadır. Bahçede, çocuk oyun alanı olarak ayrılan alanın zemininde toprak kullanılmıştır. Farklı kullanım alanlarının bazılarında toprak kullanılırken, ortak toplanma alanı ve diğer alanlarda beton zemin kullanılmıştır. Bahçe genel olarak toprak, beton ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise çöp kutusu, bank, aydınlatma elemanları, Atatürk büstü, piknik masası, satranç alanı ve oyun ekipmanlarının olduğu tespit edilmiştir. Giriş kapısında veliler için hazırlanmış tanıtım-bilgi panolarının olduğu ve bahçede su ögesi kullanımların bulunmadığı tespit edilmiştir.

Organize Sanayi Bölgesi Anaokulu (A5) anaokulu bahçelerinin dış mekân kullanım kriterleri tablosuna göre 11 puan alarak temsil derecesi; derecelendirme tablosuna göre "orta" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme

kriterlerinden 3 puan almıştır. Bunlar; oyun ekipmanları, denge grubu ve küçük kas becerilerini geliştiren oyun materyalleri içermesinden dolayı alınan puandır. Bahçe geneline bakıldığında çocuk oyun alanlarının ve diğer kullanımların bulunmaması çocuk gelişimi için yetersiz olarak değerlendirilmektedir. Çok yıllık bitki olarak alanda *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Fraxinus excelsior* (adi dişbudak), *Platanus orientalis* (doğu çınarı), *Platyclusus orientalis* (doğu mazısı), *Morus alba* (dut), *Nandina domestica* (cennet bambusu), *Morus alba* (dut) gibi sonbahar renklenmesi görülen ve yaprak dökken mevsimsel olarak estetik görünüm oluşturan bazı bitkiler kullanılmıştır. Dikenli ve zehirli bitkilerden kaçınılmıştır. Anaokulu bahçesi, 342 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısı ve alarm sistemi bulunmamaktadır. Bahçede oyun alanı olarak ayrılan alanın zemininde çim halı tercih edilmiştir. Bahçenin zemini genel olarak yeşil alan ve topraktan oluşmaktadır. Donatı elemanları olarak değerlendirildiğinde ise gölgeleme elemanı, Atatürk büstü ve çöp kovası olduğu gözlenmiştir. Bank, aydınlatma elemanı, çeşme (su ögesi) vb. gibi kullanımların ise bulunmadığı görülmektedir. Donatı elemanları bakımından oldukça eksikliklerin olduğu ve bu sebeple çocukların bahçe kullanımının kısıtlandığı tespit edilmiştir.

Şehit Polis Demet Sezen Anaokulu (A6), 13 puan almış ve anaokulunun temsil derecesi "orta" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden sadece 2 puan almıştır. Bunlar; oyun ekipmanları ve el-göz koordinasyonunu geliştirecek kullanımlardan alınan puanlardır. Tırmanma ve denge grubu oyun materyalleri, taşınabilir oyun elemanları ve herhangi spor alanı gözlenmemiştir. Çocuk oyun alanı ekipmanları sert bir zemin üzerinde ve plastik malzemededen üretilmiştir. Çok yıllık bitki olarak alanda *Juglans regia* (adi ceviz), *Chamaerops humilis* (bodur palmiye), *Cupressus arizonica* (arizona servisi), *Ligustrum japonicum* (japon kurtbağrı), *Citrus aurantium* (turunç), *Viburnum tinus* (yaprak dökmeyen kartopu), *Hydrangea macrophylla* (ortanca), *Rosa spp.* (gül), *Rosa banksiae* (ponpon gül), *Tradescantia zebrina* (telgraf çiçeği) gibi kokulu ve meyveli bazı bitkiler

kullanılmıştır. Meyvesi ve yaprağı zehirli bitki kullanımından kaçınılmış fakat dikenli bitkilerin kullanıldığı görülmüştür. Anaokulu bahçesi 557.7 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısı, kamera ve alarm sistemi bulunmaktadır. Çocuk oyun ekipmanlarının bulunduğu alanın sert zeminle kaplı olduğu tespit edilmiştir. Bu durum çocukların düşmesi ve kayması gibi durumlarda tehlike yaratabileceği için bu alanlarda yumuşak zemin tercih edilmelidir. Bahçe genel olarak mermer, beton zemin ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise Atatürk büstü, bank, çöp kutusu ve aydınlatma elemanlarının mevcut olduğu, çeşme ve bilgi iletişim levhaları gibi donatı elemanlarının ise kullanılmadığı gözlenmiştir.

Unicef Türkiye Milli Komitesi Şeyda Kayhan Anaokulu (A7) 23 puan alarak temsil derecesi "iyi" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden 5 puan almıştır. Bütün oyun grupları ve farklı öğrenme alanlarının bulunduğu çok kapsamlı bir okul bahçesi olduğu tespit edilmiştir. Bahçede oyun ekipmanları, tırmanma grubu materyalleri, denge grubu oyun materyalleri, basket potası varlığı, el-göz koordinasyonunu geliştirecek oyuncak, küçük kas becerilerini geliştirebilecekleri yere sabit materyal ve çocukların gelişimi için farklı oyun ekipmanları bulunduğu gözlenmiştir. Farklı öğrenim alanları olarak bahçede küçük kas becerilerini geliştirebileceği mini ahşap macera oyun parkuru, çocukların trafik kurallarını uygulamalı olarak öğrenmelerini sağlamak amacıyla küçük bisiklet ve trafik yolu bulunmaktadır. Çocukların canlıları beslenme ve tanıma amacıyla bahçede kümes bulunduğu tespit edilmiştir. Bu eğitici alanları destekleyen sert zemin üzerine çizilmiş geometrik şekiller bulunmaktadır. Anaokulu bahçesinin standartlara göre daha donanımlı olduğu gözlenmiştir. Çocuk oyun alanı ve farklı eğitici alanlar için kum zemin, trafik yolu, otopark ve yaya sirkülasyonu için ise sert zemin tercih edilmiştir. Bahçede genel olarak sert zemin ve yeşil alan kullanımının orantılı olarak dağıldığı görülmüştür. Çok yıllık bitki olarak alanda *Rosa spp.* (gül), *Hydrangea macrophylla* (ortanca),

Cupressus macrocarpa 'Goldcrest' (limoni servi), *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Chamaerops humilis* (bodur palmiye), *Morus alba* (dut), *Callistemon citrinus* (fırça çalısı), *Buxus microphylla* (küçük yapraklı şimşir), *Euonymus japonica* 'Aurea' (altuni taflan), *Salix babylonica* (salkım söğüt), *Citrus aurantium* (turunç), *Hibiscus syriacus* (ağaçhatmi), *Bellis perennis* (koyungözü), *Catharanthus roseus* (pervane çiçeği), *Sedum morganianum* (damkoruğu) ve *Platanus orientalis* (doğu çınarı) kullanılmıştır. Bahçe bitki çeşitliliği bakımından oldukça yoğun ve zengindir. Bahçede çocukların koklayabileceği güzel kokulu çiçekler bulunmaktadır. Meyvesi ve yaprağı zehirli bitki kullanımından kaçınılmış fakat dikenli bitki kullanılmıştır. Anaokulu bahçesi 2096 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den fazla alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye girilen güvenli giriş çıkış kapısı, kamera ve alarm sistemi bulunmaktadır. Donatı elemanı açısından değerlendirildiğinde bahçenin üst kodunda çocuk oyun ekipmanları, Atatürk büstü, gölgeleme elemanları olarak kameriye ve membran çatı, çöp kutusu, aydınlatma elemanı, mini futbol kalesi ve macera oyun alanı aletleri, kümes, otopark, bilgi iletişim levhaları gibi kullanımların, alt kodunda ise su ögesi olarak doğal süs havuzunun mevcut olduğu gözlenmiştir. Bahçede donatı elemanlarından sadece bank kullanılmadığı görülmektedir. Genel olarak anaokulu bahçesinin çocuk gelişim ve eğitimi için oldukça donanımlı ve düzenli olduğu tespit edilmiştir. Bahçede bitki çeşitliliği açısından zengin ve doğru tercihler yapıldığı, çocukların sağlığını tehdit eden kullanımlardan kaçınıldığı görülmüştür. Bahçede kullanılan materyallerin görsel, ilgi çekici ve hoş görüntü oluşturması çocuklar açısından cezbedici nitelikte olduğunu göstermektedir.

Yunus Emre Anaokulunun (A8) ise 7 puan ile temsil derecesi "zayıf" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesinde çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden sadece oyun ekipmanının olduğu tespit edilmiştir. Bahçede kaydırak ve salıncaktan oluşan oyun grubu mevcuttur. El-göz koordinasyonunu geliştirecek kullanımlar, tırmanma ve denge grubu oyun materyalleri bulunmamaktadır. Yeşil alan üzerinde bulunan çocuk oyun alanı ekipmanları, metal-plastik malzemelerden oluşmaktadır. Çok yıllık bitki olarak alanda *Aesculus hippocastanum* (at kestanesi), *Pinus*

pineae (fıstık çamı), *Eucalyptus globulus* (mavi okaliptüs) ve *Cupressus sempervirens* (akdeniz servisi) gibi bitkiler tercih edilmiştir. Meyvesi dikenli ve zehirli bitkilerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Anaokulu bahçesi 245 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den az alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye güvenli giriş çıkış kapısının mevcut olduğu fakat alarm ve kamera sisteminin bulunmadığı gözlenmiştir. Pencereler, demir korkuluklar ile kapatılarak çocukların sarkma ve düşmeleri gibi istenmeyen durumların engellenmesi amaçlanmıştır. Bahçe genel olarak beton zemin ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise Atatürk büstü ve çöp kutusunun mevcut olduğu, su ögesi ve bilgi iletişim levhaları gibi donatı elemanlarının ise kullanılmadığı tespit edilmiştir.

Son olarak, Zübeyde Hanım Anaokulu (A9), 10 puan olarak temsil derecesi "orta" olarak belirlenmiştir. Anaokulu bahçesi, çocuk oyun alanı başlığı altında incelenen değerlendirme kriterlerinden hiç puan alamamıştır. Alanda mevcut bir çocuk oyun alanının olmaması ve sadece kum havuzunun olması çocuk gelişimi açısından büyük bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bahçede eğitici alan olarak teknoloji ve bilim atölyesi bulunmaktadır. Çocukların bu dönemlerinde denge grubu materyalleri, el-göz koordinasyonu ve küçük kas becerilerini geliştirici kullanımlara ihtiyaçları olduğu bilinmektedir. Çok yıllık bitki olarak alanda *Pinus pinea* (fıstık çamı), *Olea europaea* (zeytin), *Viburnum tinus* (yaprak dökmeyen kartopu), *Cupressus sempervirens* (akdeniz servisi), *Ficus carica* (incir), *Grevillea robusta* (gümüşi meşe) gibi bitkiler ve bunlarla birlikte çalı formunda, gösterişli çiçeklere sahip ve hoş kokulu *Chaenomeles japonica* (japon ayvası), *Lavandula angustifolia* (hibrit lavanta) ve *Mentha piperita* (nane) gibi bitkiler tercih edilmiştir. Meyvesi yenen tek yıllık bitki olarak *Fragaria vesca* (çilek) kullanılmıştır. Çok yıllık bitki olan *Hedera helix* spp. (duvar sarmaşığı) kullanımı görsel anlamda yeşil bir doku oluşturulmak için tercih edilmiştir. *Citrus aurantium* (turunç) ise ilkbaharda açan çiçekleri ve kokusu bakımından görsel bir etki bıraksa da olgunlaşan meyvelerin düşme tehlikesine karşın okul bahçesi için kullanımından kaçınılmalıdır. Meyvesi ve yaprağı zehirli bitki kullanımından kaçınılmış fakat dikenli bitki kullanıldığı tespit edilmiştir. Anaokulu bahçesi

413.46 m²'lik bir alana sahip olup çocuk başına 1.5 m²'den az alan düşmektedir. Güvenlik açısından değerlendirildiğinde bahçeye okul içerisinden girilen güvenli giriş çıkış kapısı ve alarm sistemi bulunmaktadır. Bahçe genel olarak toprak zemin ve yeşil alandan oluşmaktadır. Donatı elemanları açısından değerlendirildiğinde ise Atatürk büstü, çöp kutusu ve kum alanının mevcut olduğu, aydınlatma elemanı, bank, gölgeleme elemanı, su ögesi ve bilgi iletişim levhaları gibi donatı elemanlarının ise kullanılmadığı tespit edilmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çalışma kapsamında Aydın ili Efeler merkez ilçesinde yer alan 9 farklı devlet anaokulu bahçesinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda mevcut durum puanlama tablosuna göre değerlendirmeler yapılmış ve temsil dereceleri hesaplanmıştır. Bu temsil derecelerine göre iyi dereceli olarak kabul edilen 2 anaokulu bulunmaktadır. Bunlar; İstiklal Anaokulu ve Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu'dur. Orta dereceli olarak kabul edilen 6 anaokulu: Dalama Anaokulu, Efe Emir Ayşe Çetin Anaokulu, Mimar Sinan Anaokulu, Organize Sanayi Bölgesi Anaokulu, Şehit Polis Demet Sezen ve Zübeyde Hanım Anaokulu'dur. Zayıf dereceli olarak kabul edilen anaokulu ise Yunus Emre Anaokulu'dur. Araştırma alanında bulunan tüm okullar incelendiğinde Dalama Anaokulu ve Zübeyde Hanım Anaokulu bahçesinde çocuk oyun alanlarının olmadığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu anaokulları, dış mekân kullanımı mevcut durum puanlama tablosunda bulunan çocuk oyun alanı kriterleri adı altında değerlendirilememiştir. Değerlendirme yapılan anaokullarında ise genel olarak çocuk oyun alanlarında standart oyun ekipmanlarının (kaydırak, salıncak ve tahterevalli) bulunduğu gözlenmiştir.

Açık-yeşil alan kriterleri kapsamında, çocuk başına düşen 1.5 m² alan kullanımının, incelenen okulların çoğunda yeterli büyüklükte olduğu gözlenmiştir. Okul bahçelerinde mevcut bitki kullanımı açısından çok yıllık bitkilerin tercih edildiği, tek yıllık bitkilerin ise sadece Zübeyde Hanım Anaokulu'nda kullanıldığı tespit edilmiştir. Okul bahçelerinde bulunan mevcut bitkilerin seçiminde dikenli bitki kullanımından genel olarak kaçınıldığı ve çocukların koklayabileceği ya da yiyebileceği türden bitkilerin tercih

edildiği tespit edilmiştir. Hobi ve hasat bahçeleri ise hiçbir okulda bulunmamaktadır. Çeşitli ilkelere sahip bir tasarım bilimi olan permakültür uygulamalarıyla doğa ve doğadaki ilişkiler temel alınır. Günümüzde dünyada birçok yerde okullarda uygulanan permakültür tasarımları sayesinde öğrenciler doğal ortamları keşfederek çevrenin karmaşık çeşitliliğine tanık olabilmektedirler (Çağlar Kabacık ve Deretarla Gül). Okul öncesi eğitim kurumlarında yer alan çocuk oyun alanlarında yapılan uygulamalar, çocuklara çevre bilinci kazandırılmasına katkı sağlamaktadır (Kızılkan ve Canbay Türkyılmaz, 2021).

Okul bahçelerinde çocuk gelişimini etkileyen faktörlerden satranç, puzzle vb. gibi mental gelişim köşelerinin ve kum havuzu, sera, kümes vb. gibi farklı öğrenme alanlarının genel olarak bulunmadığı tespit edilmiştir. Güvenlik kriterleri kapsamında, değerlendirilen anaokulu bahçelerinde genel olarak bahçeye güvenli giriş-çıkış kapısı ve alarm sisteminin bulunduğu görülmüştür. Çocuk oyun alanı bulunan okul bahçelerinde çocukların düşme ihtimallerine karşı zemin kaplama malzemesi olarak genellikle düz, sabit, dayanıklı ve ıslak-kuru halde kaymayan malzeme olarak kauçuk, çim halı ve toprak (kum) zemin gibi yumuşak malzemeler tercih edilmiştir (Kısakürek, 2019). Yeşil alanlarda olduğu gibi; doku ve renk farklılıklarıyla, çocukların mekân algısında farkındalığı artırmak mümkündür (Atıcı ve Çelen Öztürk, 2021).

Donatı elemanları kriterleri kapsamında, değerlendirilen anaokulu bahçelerinde genel olarak aydınlatma elemanları, banklar, bilgi iletişim levhaları, çöp kutusu, heykel ve plastik objelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Gölgeleme elemanları 4 okulda, su ögesi ise sadece Unicef Türkiye Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu'nda kullanılmıştır. Eski okul öncesi eğitim kurumları yönetmeliğinin bahçe düzenlemesiyle ilgili olan 54. Maddesinde; okul öncesi eğitimi kurumlarında, etkinliklerin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için oyun alanı ile bahçenin bulunması ve bu ortamların uygun bir şekilde düzenlenmesi gerektiği vurgusu yapılmıştır (Seçer ve Yalman, 2019). Yönetmelikte okul bahçesinin, eğitim olmadığı zaman aralıklarında düzenlenerek çocukların bilişsel gelişimlerinin desteklenmesinin ve motor becerileri kazanmalarının, rahat bir şekilde oyun

oyunmalarının ve çevre sevgisi kazanmalarının göz önünde bulundurulması gerektiğini, özellikle trafik eğitim pisti, kum havuzu, bahçe oyun araçları ve bahçenin ağaçlandırılması için yeterli toprak alan olmasına dikkat edilmesinin gerekliliği belirtilmiştir (Seçer ve Yalman, 2019).

Bu yönetmelikteki maddelerden yola çıkılarak, tüm okulların değerlendirilmesi sonucunda en yüksek puana sahip okul bahçesinin Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu, en düşük puana sahip olan okul bahçesinin ise Yunus Emre Anaokulu olduğu belirlenmiştir. Dış mekân oyun alanlarının çocukların yerde oynama, atlama, takla atma, spor yapma için uygun, güvenli ve kullanışlı olması gerekmektedir (Sizhan, 2022). Çalışma kapsamında değerlendirilen anaokulu bahçelerine yönelik tasarım ilkeleri ile ilişkili bazı öneriler sunulmuştur.

-Okulların dış mekân ve iç mekân tasarım kriterleri uyum içinde olmalıdır (Küçük, 2020).

-Bahçe, personelin çocukları her açıdan gözlemleyebileceği şekilde düzenlenmelidir.

-Çocukları her türlü riskten korumak için okul çevresi ve bahçesinde alarm ve güvenlik kameraları bulundurulmalıdır.

-Oyun alanındaki ekipmanların çeşitli kazalara yol açmaması için aralarında en az 2 m mesafe olacak şekilde düzenlenmelidir.

-Anaokullarında bulunan çocuk oyun alanları, farklı hava koşulları dikkate alınarak tasarlanmalıdır.

-Anaokulu bahçelerinde, ebeveynler ve personeller için bekleme, dinlenme ve otopark alanları bulunmalıdır.

-Bahçe büyüklüğüne göre yeşil alanların arttırılmasına yönelik tasarımlar geliştirilmelidir.

-Dikenli ve zehirli meyvelere sahip bitki kullanımları, çocuklar için tehlike oluşturabileceğinden dolayı okul bahçelerinde tercih edilmemelidir.

-Okul bahçelerinin zemini güvenlik açısından düz, sabit, dayanıklı, ıslak-kuru halde kaymayan malzemelerden seçilmeli ve çocukların her türlü oyunu rahatça oynamaları için zemin toprak, çim, beton ya da asfalt olmak üzere üç kısımlı tercih edilmelidir (Kısakürek, 2019).

-Çocuklara yönelik olarak, bahçede farklı öğrenme alanlarına (hayvan bakımı ve bitki yetiştirme) yönelik farklı tasarımlar geliştirilmelidir.

-Bahçelerde bulunan mevcut oyun ekipmanları geliştirilmeli ve fonksiyonellik açısından daha kullanışlı tasarımlar uygulanmalıdır.

-Çim ve yeşil alanların dış mekân kullanımlarında yeri oldukça önemlidir. Bu alanlarda bahçe etkinliklerinin kısıtlanmaması açısından yarı kapalı gölgelik alanlar tasarlanmalıdır.

-Çocuk oyun ekipmanlarında standartlığın dışında, çocukları ilgisini çeken renkler ve fonksiyonlarda oyun alanları tasarlanmalıdır.

-Oyun alanlarında kullanılan zemin döşemelerinde yumuşak ve tartan malzemeler tercih edilmelidir.

-Okul bahçelerini tamamen farklı kullanım alanlarına bölmek yerine mevcut kullanımları eğitici hale getirmek için tasarımlar geliştirilebilir. Örneğin; Unicef Türkiye Milli Komitesi Seyda Kayhan Anaokulu bahçesinde yürüyüş yolları, araç yollarına benzetilerek trafik lambası, yaya geçidi ve trafik levhaları yerleştirilerek trafik eğitim alanı oluşturulmuştur.

-Anaokulu bahçelerinde, sert zemin üzerinde bulunan alanlar (spor alanları, kaykay, seksek, bisiklet vb.) birden fazla fonksiyonu gerçekleştirebilecek şekilde tasarlanmalıdır.

-Anaokulu bahçelerinde bulunan oyun alanları, çocukları doğayla bütünleştirecek, hayal güçlerini geliştirecek, fiziksel ve bilişsel gelişimlerine katkı sağlayarak doğal olacak şekilde tasarlanmalıdır. Çünkü literatür çalışmalarında, permakültür alanlarının çocuk gelişimine yapay oyun alanlarına oranla daha fazla katkı sağladığı görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akkülâh AT, Güngör S (2009) Oyun alanları güvenlik standartlarının araştırılması ve Nenehatun Parkı örneğinde irdelenmesi. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 23(47): 8-17.
- Arabacı N, Çıtak Ş (2017) Okul öncesi dönemdeki çocukların "oyun" ve "açık alan (bahçe)" etkinlikleri ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve örnek bir bahçe düzenleme çalışması. Mediterranean Journal of Educational Research, 11(21): 28-43.
- Atıcı E. & Çelen Öztürk A. (2021) Sağlıklı Kent Bağlamında Çocuk Parklarındaki Oyun Alanları Analizi: Eskişehir Kenti Örneği. İdealkent, 12(34): 1645-1675. DOI: 10.31198/idealkent.836729
- Ayan S, Ulaş M (2015) The examination of playground equipments which are used in Turkey according to the models in developed countries. Route Educational and Social Science Journal, 2(3): 130-145.
- Çağlar Kabacık S, Deretarla G (2021) Okul öncesi eğitim ve permakültür. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Research, 11(18): 5140-5155. DOI: 10.26466/opus.910266
- Çelik A (2012) Okul öncesi eğitim kurumlarında açık alan kullanımı: Kocaeli örneği. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 43(1): 79-88.
- Dilekmen M, Bozan N (2018) Okul öncesi eğitimde oyunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 37: 43-56.
- Duman G, Koçak N (2013) Çocuk oyun alanlarının biçimsel özellikleri açısından değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1): 64-81.
- Kadim M (2012) Okul öncesi öğretmenlerinin oyun öğretimine ilişkin öz yeterliklerinin incelenmesi, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kısakürek Ş (2019) Çocuk oyun alanlarında güvenlik: Hatay Antakya örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 22(3): 103-113.
- Kızıllan G, Candan Türkyılmaz (2021) Sürdürülebilir mimari yaklaşım ile tasarlanmış okul öncesi eğitim yapılarında ergonomi kavramının bahriye çok ekolojik anaokulu örneği üzerinden incelenmesi, Yıldız Technical University Faculty of Architecture E-Journal, 16(1): 53-67.
- Küçük A (2020) Mekânda evrensel tasarım ilkeleri ve bu ilkelerin Ayazağa Işık Okulları'nda irdelenmesi, Master's thesis, Işık Üniversitesi.
- Muhacir ESA, Özalp AY (2016) Planlama ve tasarım süreçleri bağlamında çocuk oyun alanlarına ilişkin temel kalite kriterlerinin belirlenmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 17(2): 220-230.
- Seçer Z, Yalman D (2019) Erken Çocukluk Eğitimine Giriş, Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Dış Mekân, [https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/], Erişim Tarihi: 05.05.2020.
- Sinan C, Yerli Ö (2019) Anaokulu bahçelerinde dış mekân optimum kullanım olanaklarının belirlenmesi: İstanbul Anadolu yakasından örnekler. Journal of Forestry, 15: 17-38.
- Sizhan, A (2022) 3-6 Yaş çocuklarının dış mekânda oyun fırsatlarının ebeveyn görüşlerine göre incelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Tekkaya E (2001) Tasarlanmış çocuk hakları: Ankara çocuk oyun alanları. Milli Eğitim Dergisi, 151. [https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/tekkaya.htm], Erişim Tarihi: 05.05.2020.
- Turgut H, Yılmaz S (2010) Ekolojik temelli çocuk oyun alanlarının oluşturulması. III. Ulusal Karadeniz Ormanlık Kongresi, Artvin, pp 1618-1630.
- Uslu A, Shakouri N (2012) Zihinsel ve fiziksel engelliler için hortikültürel terapi, Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi Dergisi, 2012, 12 (1): 134-143.
- Yörükoğlu A (2002) Çocuk ruh sağlığı, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Yücel GF (2005) Çocuk oyun alanları tasarımı. Journal of the Faculty of Forestry, Istanbul University, 55(2): 99-110.